

Стеван Сремац

ИВКОВА СЛАВА

PORTALIBRIS

Стеван Сремац
ИВКОВА СЛАВА

Copyright © PortaLibris, 2017.

Сва права задржана укључујући право на репродукцију
у било ком облику у целости или делимично.

ГЛАВА ПРВА

ЂУРЂЕВДАН

Још дан-два па ће осванути леџи Ђурђевдан, млади и леџи пролетњи светац. „Ђурђевданак, хајдучки састанак”, тако се пева, јер му се од вајкада наш народ радовао. Некада му се радовали хајдуци, а данас му се радују још многи људи. Ах, ко му се све не радује! Радују му се момци и девојке, старци и бабе. Они прџи, да заиграју у колу, а ови други, да огреју грбину. Радују му се слуге што ће променити своје џандрљиве газде, и газде, што ће се опростити својих лених и крадљивих слугу; радују му се људи изешни, што ће омастити брке младом јагњетином, и добри пријатељи, ради многих слава по којима ће заређати. И сами Цигани – овај суморни род – и они му се радују, и можда још најискреније. А и како не би! Настају топлији дани, а колико им тек брига скидају ови с врата! Неће им више међава засипати у чергу, нити ће их „господар ветар” шибати уздуж и попречно, од пете до перчина. Измилеће им Циганчићи у оно мало скромне тоалете своје и јариће се на топлим зрацима ђурђевскога сунца као гуштери. Тек онда ће видети колико су богати, јер им неће требати, излишна ће им бити и черга, кад се опруже испод звезданог неба и захрчу уз цвркут поџаца и зрикаваца пољских. А сем тога ће овога дана и они сви, сви без разлике – па крстили се или клањали – омастити брке печеном јагњетином; залиће је вином, запевати и заиграти и засвирати за свој рачун. А купиће за тај дан јагње – макар

га украли! И ко се крсти, и ко се клања, сваки милет и свака вера, сви се радују Ђурђевдану.

Па је ли какво чудо онда што се и Ивко јорганџија радовао томе дану, кад му је, сем тога, тога дана и слава била?! Јест, тога ће дана бити широм отворена његова капија, и кућа ће његова примати у своја гостољубна објатија све, и зване и незване, и познате и непознате госте. А Ивко је човек гостољубив, мило му да дочека и почасти. Води рачуна о ономе коме иде, и памти је ли му враћено. Што је најбољега преко године у кући његовој, то се обично чува за славу. Најбоља ракија, најбоље вино, најбоље слатко, најбоља живина, и све што се може добро појести и попити, чува се преко целе године за тај дан. Sprema се, тако рећи, целе године онако систематично, истиха, али што ближе томе дану, све је спрема живља.

Зато је од ово неколико дана грдан посао у кући Ивка јорганџије. Сви су спали с ногу спремајући, а највише Ивкова домаћица Кева, жена вредна и чисмена, која је уздан у послу и иначе, и једва уграби да оде дваред недељно у хамам да наврани косу и тегли веће. На дан-два пред славу биле су све собе и сва кућа окречени и сав намештај проветрен, јастуци с миндерлука распарани и вуна издрндана, и све то унето и по новом распореду намештено. Сва кућа чиста као кутија, и споља и изнутра. Беле се зидови, жути се липовина на долапима као лимун, а шарене се ћилимови по миндерлуцима и по поду као баштица пуна шарена цвећа. Изгледа кућа као она библијска млада што чека свога женика.

Цигле у ходнику премазане су црвеном бојом, и већ два дана како Ивко не сме да пуши у соби, а своје плитке ципеле оставља скоро чак на авлијским вратима и у чарапама иде преко окреченог и црвеном бојом по тлу омазаног ходника у собу, а већ шегрте и не пушта чисмена домаћица ни у ходник. Они још из авлије морају да се јаве да викну:

„Стринке, стринке, мори!“ а она им онда преко доксата издаје налоге и одатле им слуша – као какву серенату са балкона – њихове извештаје.

Тога ради и Ивко слабо долази кући и улази у кућу. Управо он и не зна шта ради од ово неколико дана. Рад би да помогне жени, па се устумара по авлији, док му она не подвикне да јој не смета; он се онда дигне опет у дућан, у коме се само окрене, па иде даље за послом, а ништа не свршава. Нигде не може да угреје место. Таман седне, а већ му се чини да дангуби, па се дигне и иде даље. – „Куд ћеш, мајстор-Ивко! Седи, мајке, малко!“ веле му и заустављају га. – „Не ми се седи, имам си, ете, некуј послу! Ете, слава ми је прекосутра! Ајд’ са здравље, па, ела-те, извол’те!“ – вели и одлази негде као мува без главе, али тек мисли да ради и отаљава нешто, јер није научио, смрт му је да седи беспослен. Иде тако, па где види познанике, а он се онако уморан сврати међу њих и седне да се одмори: „Душа ми искочи“, хукне тек Ивко. – „А што?“ питају га. „Па за то! А зар не знате дек’ славим Ђурђовдан?!“ – „Знамо де“, веле они, „па поседи мало!“ – „Имам си послу. Збогом, па бога ви нећу назovem ако ми не дођете!“ вели и иде даље. Прође тако по неколико кафана, попије у свакој по једну ракију, почасту некога, па се дигне по махалама и тумара све док не огладни, па онда иде кући.

Уочи самога Ђурђевдана дошао је кући раније. Помагао је жени у кујни до неко доба ноћи, а затим извадио хаљине из сандука и очистио их сам својом руком. Нарочито је разгледао дуг црни салонски капут, који је поручио још прве године кад је у једној депутацији учествовао. Био је то капут бестрага дугачак, скоро до чланака и врло ретко употребљаван, свега четири или пет пута годишње. Давно га има Ивко; од то доба је двапут излазио из моде и двапут улазио у моду. Пошто је хаљине послагао и врх њих метнуо неку зелену свилену машлију, стао је па је размишљао који

ће прслук да узме: да ли онај црни, који је поручио кад и цео пар црних хаљина, или један други, свилени, са неким великим цветовима жуте боје у саксијицама, у ком се мајстор Ивко пре петнаест година венчао. Одлучио се да узме овај последњи. Утом је ушла и домаћица; обоје уморни, допустише себи одмора. Мало су се разговарали о сутрашњем дану, па после заћуташе. Ивко је мало после још нешто запитао домаћицу, али је писцу немогуће казати да ли је домаћица и чула питање, или Ивко можда није чуо или чак ни сачекао одговор, јер се наскоро чуло хркање у дуету.

Освану и тај дан. Иако су подоцније легли, ипак су врло рано устали. Ивко се обукао врло рано и шетао се онако свечано обучен по авлији и гледао у своје овиксане ципеле на ногама и мало-мало па се окретао да види како му падају панталоне преко високих штикала на новим ципелама, и певуцкао једнако кроз зубе тропар свога свеца. Тако је гледао да утуче време. Али још никако да звоне на јутрење, и њему се већ досади шетање. Јер, Ивко је био од оних староремских људи који је знао шта је ред; док не узме нафору, не би вам мајстор Ивко ни обичног празника ништа узео у уста (па ни кафу ни уз њу цигару, као што је то у друге дане свако јутро чинио, седећи са својом домаћицом на доксату) – а камоли на дан своје славе да тако што уради! Па зато му је дуго време. Прегледао је све од авлијских врата до уласка у собу – куд ће гости пролазити – и нигде ни трага од какве неисправности. Могли би, вала, већ сад почети да долазе, мисли Ивко а никако да зазвони. „Рано си устадо“, мисли Ивко, „ама, кој може да спије!“ Узедо календар па га стаде прелиставати и зевати. Заустави се на једном листу, онда извади мараму, простре је на басамак и седе да чита мало. Нашао је био у Поукама како се поправља туршија кад се почне кварити. Прочитао је из дуга времена и то – из дуга времена, велим, јер мајстор-Ивку није то требало. Њему, хвала богу, не треба рецепат, а неће му, баш вала, никад ни

требати. – „И тија се викају човечи учовњаци”, говораше Ивко; „писују у књиге како да се попраји кад се поквари! Море, мен’ да ме салте не мрзи да се мајем, па ако сам си ја човек прос’, па да ги ја убаво напишем како се праји туршија, ем добра; а кад му бидне за поправљање – хе, хе! таг беше му работа! Тој си ја викам!”

Још никако да зазвони. Ивко узне прелиставати још даље календар. Читао је још неке белешчице. Између осталих прочитао је и то: како се могу очувати зелене паприке па да буду свеже усред зиме, као да су тога часа у башти узабрале, а и то: колико се у Јондону потроши дневно кокошијих јаја. А затим се дао у мисли. Мисли Ивко у себи колико ли тек треба да су богати тамо у Лондону сељаци и Палилулци који продају јаја! Боже мој! боље је у некој вароши бити и Палилулац него у некој и сам кмет или гарнизонар!

Из тих мисли прекиде га звоно које забруја и глас му се мило разлегаше кроз онај јутрењи ђурђевски ваздух преко кровова и авлија и башта побожних хришћана. Већ су почели увелико у свима кућама да ките врата и прозоре врбовим гранчицама и јоргованом; кикоћу се младе жене и девојке, још онако чупаве, и ките кућу јоргованом и врбовим гранчицама, јер данас је Ђурђевдан.

Кад чу звоно, Ивко устаде и прекрсти се, па се спреми да иде. Остави календар, узабра гранчицу јоргована и узне капут, капу и штап и, даље, свећу, велику свећу од пет и по динара, колач и жито, па се крену цркви на јутрење. Свећу и штап понесе сам, а колач и жито даде нарочито за то одређеном тога дана шегрту. Шегрта је опремио па је овај био као из кутије; друго дете, не би га ни његова рођена мати познала како га је Ивко дуздисао за тај дан. Ошишао га је и поновио. На шегрту неки стари свилени, али за шегрта још једнако нов прслук Ивка јорганције (још шаренији него и онај што је мајстор Ивко синоћ себи одредио), мало

комотнији, истина, али дете, као што знате, расте, па нека се и развија слободно, испод прслука нова лака памуклија од ћитајке, а на ногама светло овиксане ципеле. Дао му је Ивко своје за тај дан. Штавише, допустио му је да их може носити све до Маркова дне закључно, а врх свега тога и то да може у тим ципелама отићи и к *Панћелеју*, где је много света тога дана, јер црква Св. Пантелеја слави тога дана. И домаћица га је за тај дан дотерала разним косметичким средствима; намазала му косу миришљавим зејтином, очешљала га и истерала му мало шишке, па је био, што рекла Кева, леп као официрско дете! И шегрт узео на се неки званичан и свечан изглед, јер данас му је први пут у животу да навуче штивлетне, место што је бос перјао или највише носио оне грубе и тешке кондуре са потковицама.

Јутрење и служба била је заједно и свршила се у Старој цркви пре но што је служба и почела у Новој. А то је добро било, колико ради парохијана, толико још више ради самих попова. Кад су славе, тад је њихова берба, а кад је добра нека слава, тад може година и да омане, јер поповску њиву не спржи сунце нити му виноград бије град. А Ђурђевдан су многи славили. Да и не бројимо Цигане у свих шест циганских махала, којима, вала не треба ни поп ни хоџа – самих православних домова било је преко двеста. Лете попови кроз михале и скокаке, из куће у кућу, и секу колач, и то иде тако брзо као на железници кад онај на билетарници прима паре, даје билете и враћа кусур. Па иду даље, једва их стигну дечаци њихови, који јуре за њима са пуним бошчама колача, а искривили шије као натоварене камиле. Јуре и батргају се попови, као да разносе депеше.

И код мајстор-Ивка је већ колач сечен и свећа запаљена. Велика красна свећа од пет и по динара, а за педаљ дужа и према томе и дебља од свеће Јордана, његова комшије, с којим се Ивко није баш најбоље живео. У пространом предсобљу и побочној собици стоје послужења, а крај њих већ

стоји Маријола – једно младо и лепо девојче дугих курјука и бадемастих очију са дугим трепавицама – која је још пре две недеље капарисана била за овај дан. – „Комшике Сике”, рекла је Кева, „да ми дадеш твоје Јолче кад ни бидне слава”. – „Да дадем, да дадем, комшике!” рече Сика, па се обе комшике и радују и поносе; Кева, што ће имати најлепше девојче да јој послужије госте, а Сика, што ће јој кћи у тако одличној и домаћинској кући да послужије. Радују се обе комшинице, а радује се и Маријола. А није ни чудо! Та ово јој је тек друга година како је синедрија махалских жена нашла да је Маријола већ „поголемо девојче станула”, та тек је друга година како и њу уводе у друштва – истина само да послужије на славама, али за њу је то доста. После првог послуживања свога она је једну половину године уживала у споменама на прошасту, а оне друге половине године сладила се надама на будућу славу. А таман је у оном добу кад је за сваку ситницу, за сваку, и своју и туђу, ма како безазлену и малу погрешку, облива румен; кад су јој сваке ципеле тесне, па се нога чисто прелива преко ластиша од ципеле, а кад погледа, погледа испод оних дугих трепавица.

Још је мајка чешља а она се мази, а мајка се љути. Грди је што има тако дугу и густу косу па је удара чешљем у леђа, а Јола се смеје.

* * *

Већ десет часова. Почеше већ да долазе. Прва је дошла комшиница Сика, Маријолина мајка. Дошла је да честита славу и да види ћерку; управо да је ревидира како је очешљана, како јој стоји одело и како се понаша. Мало јој је на брзу руку наместила косу, хаљине и белу лаку и провидну кецељицу, и посаветовала је. „Па, керко, кротка да биднеш! Да се срамујеш; у зем да гледаш како и прилега на удовичку керку. А ја саг ћу сам си па туј!” рече Сика, поглади је по коси и оде онако облигатно забринута, онако како обично

за часак остављају скоро све мајке своје ћерке које су им већ на удају.

Међу првима наравно да су били Цигани свирачи да честитају славу. Одсвираше неколико српских и турских комада. Затим почеше песму „Каква си красна, душице моја” и отпеваше је до пола, отприлике донде: „Невина снаша спавала би рај-радо” а Ивко их прекиде:

– Доста, де! Несмо глуви у кућу! – Па их послужи. Пита их: за што су?

– За рађију, газда! – гракнуше сва шесторица као из једног грла.

– И мало ’леба и старе ’аљине, ако имаш, господару, знаш за Циганчики моји. Пет умрло, осам остало, па све мало и ситно како луле! Мало ’леба и старе ’аљине за Циганчики и старо за мене, ако имаш, да ти бог да много крајцаре и дукате, голи су, гладни су, ако знаш за бога, три дана... – добаци један, баш гочобија, онај са огромним лабрњама, а ужасна глупост му се читала и са чела и из очију.

– Суз, бре – викну му чалгици-башија, а после сви, и полетеше песнице и маљице на несрећнога и неспретнога молителја, и измлатише га добро.

– Нестрећо једна – кара га чалгици-башија, тресе главом и показује на Ивка – а не знаваш овога газда-Ивка како га ми знавамо – рече лупајући се у груди – три дана, нестрешо циганска масуричка погана муслафирска, забадјава да му свираш, дор те не отера, па кад те отера, теке тагај да му кажеш: фала! Двадесет године тргујемо ми како једни човеци трговци сас овога нашега газда-Ивка, па не беше помеђу нас такав реч како данас од теб’! Одлази, нестрешо! – Па га стадоше опет млатити и изгураше га напоље без бубња и маљица. – Ако смо Цигани, не мора баш да смо Цигани! – саветује га чалгици-башија на авлијским вратима.

– Острамотија нас, много нас острамотија, газда-Ивко! – правдају се они унутра.

– Неје од наши! Масуричанин је! Селски Циганин. Узедосмо га под ћирију. За три дана, осам гроша и што си попије! – извињава се чалгићи-башија. – Други смо ми, други они Цигани!

– Неје од наши, чорбаци-Ивко, неје. Ми смо други човечи! – прихваћају и потврђују остали. – Ми смо други Цигани; а они су други Цигани! Има Цигани и Цигани, газда-Ивко.

– Да ти неје данас слава, па да узнеш, газда-Ивко, нож, па све да нас покољеш. Сас ракију нас служиш! Боље сас ће-зап, да поцрцамо! Да поћине ова погана чађава некрстена циганска сорта! – вели чалгићија.

Ивко их умирује; служи их ракијом, и даје им бакшиш. Они му одсвирају још једну, благосиљају га и као полазе:

– Да заборавиш нашу срамоту, газда-Ивко! – моли га чалгићи-башија. – Још ће да га бијемо, ама цигански да га бијемо!

– Ех, неје ништо било! – умирује га Ивко.

– Како неје, газда-Ивко? Ти неће' да кажеш, а ја знам. Добар си, челебија си, ефендија си, газда-Ивко; при пашу да си седиш како већил сас тај твој кадијски памет – ама неће' да кажеш! Пазиш на наш цигански образ, ама фајда ли је?! Боли ме, газда-Ивко, заклаја ме поганац, сас туп нож ме заклаја. У стрце ме ударија нестрепћа циганска чађава погана! Много ме боли! Ти ће' да заборавиш: добар си, газда-Ивко! Ама ја не можем да му заборавим; ни на унучики да му не заборавим! Кој га је најмија да нас срамоти, казујте; Циганчики да му покољем! – рикну чалгићи-башија, тресући главом и грувајући се у прси, па полете на гомилу, а ова га задржава, па се направи читав вашар.

– Аман! Помагај, газда-Ивко! – вичу они.

– Пуштите ме! Аман, Цигани, пуштите ме да му све покољем, и жену и децу, п спнови и унучики, па ако су десет пуне черге! Аман! Што да ме острамоти и оцрни образ, куче селско! – дере се онај.

– Не дај, газда-Ивко! Аман, домаћине! Љут је, пцето је, па не знаје што чини! Аман, газда-Ивко; ’оће да напраји курбан сас наши Циганчики!

– Јао-о-о! – дере се чалгици-башија, да се чак у трећу авлију чује.

– Море, што тепаш човека на славу! – чу се глас из авлије Јордана комшије. – Ако је Циганин, зар си па и он нема душу?! О, боже, боже, што је човек катил!

– Остави де! – викну Ивко љутит, чујући то и видећи сав комшилик како се повешао по зиду па сехири.

– Јао! Газда-Ивко, боли ме, боли за овуј срамоту!

– Кој га је нашаја и довеја, зборите, Цигани!

– Калакурдија – рече један и показа га.

– Калакурдија – потврдише остали.

А Калакурдија, чим чу име своје, смота ћемане под леву мишку, па наже да бежи; али га други зауставише, да спасу своје Циганчиће.

Сви показаше тога који га је најмио, и сад и њега истукоше на вратима, и на Калакурдију се сручи читав плу-сак од песница и маљица. Газда-Ивку криво што је било те свађе, јер слути зло.

– Оставите га! – вели им Ивко, и они одлазе, па заједно с истераним бубњарем – коме вратише инструменте, и бубањ и маљице и прутић – стадоше пред другу кућу као да пре тога ништа није ни било и засвираше.

За Циганима дођоше трбушасте бандисти и одсвираше два марша и скупише сав комшилик деце. Док су бандисти свирали, комшијска деца су се егзерцирала испред куће и марширала са сокака у авлију и обратно. Почашћени и обдарени, одоше захваљујући и стадоше пред шесту кућу од Ивкове, па засвираше; а деца сва одоше за њима. За бандистима дођоше други Цигани. „Срећна слава, газда-Ивко!” па одсвираше. За овима трећи, а за овима четврти Цигани, дођоше, свираше и одоше. За Циганима, напослетку, дође

и стаде пред кућу и један риђи верглаш. Видео како други иду и свирају, па се дигао и он. Он пази где који стану да свирају, па ту дође и он. И добро је данас прошао; а ономадне могло је, богами, свашта бити. Јер га је ономадне оштро полицајско око вазда буднога и неуморнога г. Светолика, практиканта начелства, ухватило где, бајаги, свира у вергл, а једнако гледа на Суву планину у намери да је прецрта и изда наше војничке тајне каквом нашем непријатељу (да се послужим властитим речима г. Светолика, којима је накитио свој рапорт и доставу). Било је богме прилично петљања, било повуци-потегни, и умало што није био зрикави верглаш протеран, али га – за чудо дивно! – сам г. начелник курталиса, забашуририв ствар. И, што је у овој ствари најчудније и најнеочекиваније, место да му г. начелник захвали и, на пример, обрадује га једним указом – а после једанаест година практикантске службе било би, вала, и право – тај исти г. начелник избруси г. Светолика и пита га: „Кад ћеш ти, богати, Светоличе, стећи памети?! Е, мој брате! Ништа од тебе!” Од то доба му се и не мили ни служити; али оставку неће дати. Док је верглаш свирао неку полку, у комшијској су је кући одиграле неке младе модискиње, а цупкала је и Маријола у предсобљу и собичку онако беспослена. Одсвирао је и неко наше коло, а затим опет неку сентименталну шпанску мелодију. И њега је газда Ивко сам собом послужио и обдарио, а сем тога и објаснио му шта је то слава.

– Кол’ко год има кристијани, по сав свет да идеш, па неће’ да ги нађеш да славе: сал’ што ми Срби што смо што слаavimo, а други кристијани што су – ти не славе, па ако су кристијани како ми! Тој да знаш: од кристијани салте ми, с овој што се крстимо – па показа три прста. – А ви се па овако крстите! – и показа шаку. – Знаш си ја тој. Ама сви смо кристијани.

– О јо, јо, Кристијан, данке! – захваљује Шваба и меће вергл на леђа и једнако захваљује; мило му што му газда Ивко зна име, зна да се зове Кристијан.

– И до годину и до годину, сваку годину у овој време, слава ми је... Извол’те, брате. Ела јоште једну анасонлику.

Пије Шваба, захваљује и полази.

– Е де, кристијани смо, разбирамо се; и ја кристијан и ти кристијан. Сви кристијани; а Турчин, Турк, беше му његово – рече и показа руком како су испраћени. – Турк отиде!

– О, Турк не добро! – вели Шваба, па се окрете још једном, а једнако скида шешир и клања се и одлази пред другу кућу од које се баш сад кренуше Цигани, и одатле пред трећу, четврту, пету; свуда свира и пије и ракију и вино, докле се не опије и легне негде у хладовину, а тад се деца окупе око вергла, па свирају сама.

Таман оде верглаш, а гости почеше долазити. Наши гости на славама деле се обично на двојаче или, још боље, на тројаче; ко год слави и иде на славу признаће да је тако. То су они до подне, они после подне, и они на вечери, и тако даље. Пре подне долазе обично они даљи познаници, посетите су званичније; а по подне интимније; а од вечере још интимније. Тако је почело и код мајстор-Ивка. До подне су му долазили чиновници и они који славе, а пријатељи су добри – а тако је и Ивко часком њима отишао. Једни улазе, други излазе, сретају се на авлијским вратима. „Извол’те! Извол’те!” веле и једни и други и нукају се, док се обично не заглаве од силне учтивости у вратима. До подне, па је већ доста било. Ивко задовољан, као човек који види да му је ствар добро пошла. Ради тих, мање интимних, Ивко је поставио свога шегрта на вратима да увраћа и упућује госте. Стари познаници и не питају, него улазе јер знају кућу, а новији стану па завирују да виде гори ли свећа. Па кад виде свећу и увере се да је слава, а они се окрећу неће ли кога видети који ће им казати: је ли у тој кући

што слави домаћин Ивко Мијалковић, јорганџија. Ето, ради тога је Ивко оставио шегрта на вратима – и то баш онога у мајсторовом свиленом прслуку са зеленим цветовима и у његовим ципелама – да обавештава свет, али му је запретио да се за живу главу не шали и не рукује или чак и љуби са гостима, као онај преклањски шегрт што је радио, јер ће га тако измлатити да ће носити модрице чак до другог Ђурђевдана; него кад га запитају – тако је гласило упутство мајстор-Ивково – а он нека само каже: „Туј си је. Извол’те на там’!“ Толико само нека каже и пође напред пред гостима онако мало поребарке, „Како магаре ће’ поручаш ћутеци“, завршио је Ивко наредбу, „...ако другојаче напрајиш!“

* * *

После подне настаде тек налога. Гости једнако улазе и излазе. Собе се сваки час пуне и празне; интимнији седају у ходник и на доклат. Сlike се мењају, све новије и новије, све лепше и лепше – кажем вам, као у каквом калеидоскопу. Сад су собе дупком пуне, мало после се испразне. За тренутак скоро никог у њима, и домаћин таман начини цигару, а тек чује жагор на улазу и он баца цигару и полази пред госте. Неких пет-шест тако начињених а незапаљених цигара стоје које где по соби. И собе се опет напуне дупком тако да бар један, ако не и два и три, стоје и стојећи праве цигаре из својих табакера; а домаћин их послужује својим дуваном, доноси им жижице и таслице за пепео; трчи из собе у собу, одговара на питања и ословљава ћуталице. А затим стане на сред собе и распитује домаћицу и Маријолу јесу ли сви послужени, а понекад хоће, богме, и госте да запита је ли добио овај или онај жита, или вино, или већ што овоме као госту следује на једној таквој слави. А то ради и домаћица Кева. И она дигла, онако мало расејано и забринуту, обрве и пази да ко не остане непослужен.

Кажем вам, слике шарене, а све једна за другом долазе као у каледоскопу. Сад баш је ту између гостију и г. Пера, ветеринар, с госпођом, и г. Трифун, лиферант, са својом женом и децом, са двоје малих и једним већим, једним глава-тим и буцмастим буцовом са шеширом који му је равно до ушију набијен на главу, а који је или заборавио или не може да га скине – јер су му заузети не само џепови него и руке колачима са разних досад посећених слава. Ту је и г. Јова, срески писар, са женом у либадету са исеченим рукавима и дијамантским прстеном и граном на шамији испод које се пружају бестрага дугачке шишке, које се спомињу у једној пакосној песмици заједно са именом г. начелника окружног, а све поводом оне гране коју јој је купио г. начелник јер су пре тога ломили јадац. Гђа писарка је за све време ћутала и седела као кип, само се једном (заваравши домаћици очи) макнула и превукла прстом преко политираног стола, али се, на своју жалост, уверила да нема прашине. Дошао је и г. Милосав, апотекарски помоћник, даље и г. старатељски судија с госпођом, до њега даље још неки, а у ћошку још неко, иако томе нико имена није знао, нико, па ни домаћин. Али то га није ништа женирало, јер ако њему домаћин није знао имена, није, вала, ни он домаћину знао, па су тако били квит. А домаћину тај непознати није могао да дозна име зато јер оне с којима је ушао није познавао, а није био опет рад да се срамоти пред њима па да их пита.

Разговор се водио онако с прекидима, мало дијалога па мало паузе; некад једно а некад друго дуже. А био је разговор онај обичан, већ стереотипан на славама. Говорило се о становима, о времену, о скупоћи на пијаци, о безобразним млађима, о Фалбовим прорицањима, о броју слава тога дана и о Светом Николи, за кога се сви сложише да га ипак највише света слави. И таман се домаћин упознао са свима и ушао мало у разговор, кад мораде да прекине своју стару причу о томе како је његов дед оставио стару славу

и узео ову данашњу (коју су причу многи стари пријатељи и посетиоци овога дана већ напамет знали, јер ју је овај сваке године тога дана причао бар једаред) – мораде да је прекине, велим, јер чу споља жагор.

Стижу нови гости. Сви ућуташе и окренуше се вратима.

Улази г. Кузман, казначеј, а дао га бог па темељан и он и његова госпођа, сушта слика Вертхајмове двокрилне касе; за њим улази г. физикус Милан Ружић (пређе Мориц Розенцвајг) – тако да није морао да квару монограме на салветама, шнуфтиклама и тако даље – са својом женом Наталијом и малолетним сином Милољубом, једним буљооким, лепо обученим дететом са танким ногама и голим коленима; а за овима г. Мирко, пензионар, са женом Стефком и ћерком Бисенијом, која је већ пре једанаест година послуживала на славама, и напослетку уђе и она прва посетиатељка од пре подне, мајка гђице Маријоле, девојчета што послужује баш у овај пар старе госте кафама. Она је тек само тако, само часком дошла. „Ја ћу си туј”, рече више за себе и седе на један ћилимом покривен сандук. Дошла је само да види како јој ћерка послужује и да јој намести хаљине и косу, ако што, то јест, буде мало у нереду.

– Ајд’ диж’те се – рекоше стари гости кад уђоше нови.

– Што, море, зар ће’ искочите! – пита их домаћин, не знајући ни сам да ли да их гостољубно задржи или учтиво испрати, па је зато и стао пред њих и раширио онако руке као да хвата пиле по авлији.

– Па тесто не једосте, гурабије не узосте, а веће искачате! Јолче, ела донеси гурабије! – рече Кева, агитујући већ као и свака домаћица за слаткише.

– А хвала, хвала! – клања се г. Пера, ветеринар.

– Па причекајте барем једно кафе. Јоло керко, ајде поскоро по једно кафе! – вели им домаћица.

– Благодаримо, послужени смо сасвим, онако... А морамо да се штедим; морамо још некима. Децо, напред!

– командује Трифун, лиферант. – Ко што ради, жено, ово наше дете, вала, само једе – и показа штапом на дерана који је баш тада свршавао с једним колачем и гледао који ће од она два која држаше у рукама пре да почне јести – уметло се баш на твоју фамилију. – Госпоја Кево, молим вас, немојте му више давати слаткиша. Халав је и ждере па не зна шта је доста, па ће да буде тутњаве ноћас.

– Ама, дете је... па викам... милује што је слатко и благо...

– Ама остав'те, знам ја његову нараф... Е, па збогом, домаћине, збогом, домаћице! Прошћавајте! – вели Трифун пролазећи крај стелажа на коме се тресе сав порцулан.

– Прошће како и коље! – смеје се домаћица, испраћајући их. – Ће да дође и ваша слава, па ћу да ве питам: ел' ће ви мило бидне кад се растурује друство?

– Е, то му је! – рече лиферант, па наби шешир који је за три нумере био мањи од главе и изиђе.

– Па немојте да нас сметнете с ума: Кузман и Дамјан, Неумитни врачевци! – вели г. Пера, ветеринар.

– Што! Ама зар саг па и ти, господин-доктуре?! – зауставља га Ивко. – Ето такој си је тој! Док се један дигне и иска да си отидне, виде и онија па други, та се дизају па се квари друство – вели домаћин и једне зауставља, а друге посађује као оно мајстори на вашару што уједаред опште са свим муштеријама.

– Не заустављајте нас... морамо. Морамо – рече гђа ветеринарка – имамо још на једанаест места да свратимо. И они нама, већ што кажу, и богзна како, сваке нам године долазе и посеђују нас; а што кажу, више пута и преко године, а ми, какви смо, тек сваке друге.

– Море, па и треће... – рече домаћин.

– Па, што рекосте, и треће. Ја се, верујте, морам признати да је до мене кривица – вели гђа ветеринарка забадајући шпенадлу – ја се, верујте, и не бих сетила, ал' мој Пера на то страшно пази. Он то зна. Има све славе у нотесу записане,